

hogy első hallásra mintha az ember anyanyelve lenne; a szavak értelmek, a mondatok grammatikailag kifogástalanok, és mégis hiányzik belőlük minden, ami ember számára még érthető. Mondok egy példát: »Itt lesz szíves aláírni, hogy átvette az anyja értéktárgyait.«” Szívhasítóan szép írás.

A másik *A vámos és az Úristen* címet kapta. Az egyszerre prózai és lírai történet egy bonyodalmas csomagolásról szól, pontosabban egy precíz rögzítési eljárásról, melynek célja nem más, mint hogy az ember megőrizhesse az emlékezetében azt, amit már nem vihet magával. Mint amikor például kedvesünk hosszabb időre elutazik, és nem saájön, hanem nyakon csókoljuk, hogy egy darabka illatot eltegyen belőle a memória.

De mi van, ha nem csak egy embert, hanem több évtizedet, rengeteg barátot és egy halom tárgyat kellene beszuszakolni egyetlen bőröndbe? „Egy egész életet becsomagolni lehetetlen, már ha az Úristen nem segít. Igaz, nem kofferbe vagy tehergátonba pakolja, hanem alig pár idegsejtű gyűri össze az éveket. Akkor lesz az egész élet, mint egy preparátum a tárgylemez és a fedőlemez között.”

Bartis egy komoly életbölcsséget gyűr bele ebbe a tizenkét tárcába keményen kimondott szavakkal, de gyengéden ironizálva. Az én értelmezésem szerint ez valahogy így hangzik: amikor a legelkeserítőbb

helyzetbe kerül az ember, akkor még valójában nincs is olyan elkeserítő helyzetben. Mert az Úristen még simán elintézheti, hogy tényleg minden remény elvesszen. Vagy újra megkerüljön. De ez teljes mértékben az ő döntése.

FINY PETRA

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2005,*
104 oldal, 1690 Ft)

CSEPREGI JÁNOS:

Mindennapi legendák

A *Mindennapi legendák* novelláinak legfőbb jellegzetessége, hogy egy-egy hős, esemény „életének” történeti léptekkel nem mérhető, szubjektíve mégis fontos mozzanatait beszéljük el. Csepregi János szövegformálása rendkívüli. A szerző változó mértékben vállalja és objektiválja szubjektumát, emeli szimbolikus értékre a perifériára szorult élettényeket. A novellák szerkezetében domináns funkciója van a leíró-láttató szövegrészeknek és a narrációnak, kevés a dialogizálásnak. A reprodukálható történeteken túl a mindennapok legendáinak elbeszélése valójában tárgyiasított belső történés, metaforikus leírás, ahol egyben a reflexió is nagy hangsúlyt kap. A novellák motivációs hálózatát számos különböző elem alkotja,

szereplőinek viszonyrendszere pedig több síkon elemezhető, követhető.

Vajon feladata-e a recenzióírónak meglátni, majd megírni egy sor összefüggést a könyv tartalmáról? Föl kell-e építenie a *saját* olvasatát? Vagy lépjen ki önmagából az olvasó, és éljen egy *másik* valóságot? Hiszen aki képes „kilépni”, az jut el a legmeszebbre: önmagához. A *Mindenmap legendák* „katedrálisai” védenek, biztosak. Az építő a szagoktól az Istenképig minden tudnivalóról tájékoztat. A Mindent járhatjuk körbe. S ezen az úton már nem álmodunk. Nem ábránd az élet: feladat. Hoszúak a mondatok. Olykor csak a szavak gyülekeznek – szavak gyülekezete. De ezek a szavak bolygók, a mondatok univerzumok. Egy ember hordja magában az Egész egyedi részét.

Az emberit, a hősit a szerző a föllevenedéssig faragja. A gerendából egy szálla marad: a lényeg. A „régi most” pedig jövő lesz. Mert a világot fenn kell tartani, s akik elhagyták az életet, azok éppen az elhagyottság állapotát éltetik: valamiképp vannak. Csepregi János novelláskötete „vizuális irodalom”. A *Mindenmap legendák* írója jelen van minden történetben; benne lényegül át, majd teremtdődik újjá a megfoghatatlan.

„Elhúzódtott a tél, s talán már évek teltek el anélkül, hogy egyetlen rügy kipattant volna.” Összefoglalható így

is a kötet első, *Töredékek a családi legendáriumból* című fejezete. A hat töredék hat ábra, ahol a nyelv-lét és a vízió alkot. Ahogyan Péntek Imre megfogalmazta: „a ráközelítés, a kitérés, az érzelmi-gondolati, lételméleti háttér felvázolása, az asszociációk generalása fontosabb, mint a novellákban feltűnő alakok, hősök, (mellék)figurák”. Mert nem tanúskodás: történelem az emlékezés, s a feledés őrizte mozaik egy-egy történetet a családi legendáriumból.

A kötet második része, a *Széggyentelenek* tizenöt rövidebb elbeszélést tartalmaz. Tömör gondolatok töredezett emlékképekben. A világjelentést a gyermeki mesetudat és az eszkatalogikus végzet, egyazon homály két ajka beszéli el. Mik történnek a kiindulás és a beérkezés között? A lét-szagtól terhes hétköznapiak, legendák. Mindennek szaga van, helyzet-szaga: „csendszagú hallgatás”, „álomszagú dunyha” stb. És illata van a megosztottság kálváriájának: a protestáns fény fel-felragyog, kikéri részét a világításból.

„A kérdések csak arra jók, hogy ne válaszoljon rájuk senki.” A kötet *Ígéret*ek című utolsó részének négy novellája az idézett mondat négy égő gyertyája. A háború emlékei vészkijáratok a gondolkodásnak: didergő menedékhely, ahol az igazságtalanság meggyalázza a békét. De ha

meg is fog az emlékezés, nem semmisül. Pusztán átalakul a tudatban a lenyomata, s a megbocsátásra várakozik, ami meg is fog érkezni. Mert szobor bár és kéz faragta, de Krisztus nem szeretett hiába.

A természetfelettibe érkeznek haza a *Mindenmapi legendák*, hisz nem mese, nem monda: legenda, szent a lét. És „furcsa az az Isten, amelyik *efféle* élőhalottakban leli kedvét”, akik azonban soha nem halnak meg, mert „*az* a szív az Istené”.

Csepregi János irodalma szakrális hétköznapi, ahol – Pilinszkyvel szólva – „az ember [...] nem is lépésről-lépésre vándorol, hanem inkább keresztről-keresztre”.

IANCU LAURA

(*FISZ Könyvek, Budapest, 2005, 137 oldal, 1800 Ft*)

GERGELY ÁGNES:

Carmen lugubre
Versek, 1963–2003

A halállal végtére is könnyű, a halál emlékével azonban korántsem könnyű megbékélni. Nem könnyű egyezséget kötni az emlékekkel. Akarni lehet, sőt talán kell is: csak éppen nem lehetséges.

Ez a borzasztó ellentmondás valóban borzasztóan széppé – egyáltalán nem holmi giccses „temetői szép-

ség” értelmében! – Gergely Ágnes költészetében. Pontosabban szólva: költészetének abban a hosszsmetszetében, melyet kimondottan ebből a szemszögből nézve válogatott össze egy karcsú, de gondolati és értelmi súlyával földhözteremtő kötetben, a mindössze 59 verset tartalmazó életmű-bemutatóban.

Gyászének. Így szól magyarul a verseskötet címe. Latinságában klasszikumra utal. Indokoltan. Gergely Ágnes messze túl van már azon a költői koron, amikor elsajátította mindazt, amit formában elődei megteremtettek. Nem láthatja hát okát, hogy a szó irodalmias értelmében „klasszicizáljon”; követés helyett már rég a teremtés korszakában ír. Modern költő, a maga végtelen visszafogottságában, olykor szándékolt szikárságában. Amiként versei formájában, úgy lírai szóhasználatában is. Hosszan sorolhatnánk – s nem is lenne érdektelen –, mennyi „költőietlenül modern” szót használ klasszikus módon gondolkodó, érvelő és érzékeltető, elmére ható és érzelmeket keltő költeményeiben. És hogy miképpen ütközteti ezeket a legfinnyásabb polgári „jóízlés” értelmezésében is „szép” s „költői” szavak, kifejezések sorozataival. De az *efféle* elemző fölsorolásoknak inkább tanulmányokban a helyük; itt elég annyi, hogy Gergely Ágnes pontosan tudja, mit csinál, és azt is, hogy miért csinálja. A tudatos költői magatar-